

การจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในเขตเทศบาล

ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

Law Learning Management in Bandu Municipality Communities in Muang District, Chiang Rai Province

สุรัชย์ อุฬารวงศ์*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้กฎหมายและพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายให้กับชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนเทศบาลตำบลบ้านดู่ ซึ่งใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยวิธีการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายให้แก่ชุมชนที่มีการทดสอบ และประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายให้แก่ชุมชน โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

จากการดำเนินการวิจัยพบว่า คนในชุมชนมีหลากหลายชาติพันธุ์ ทำให้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตมีการผสมผสาน และการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย รวมทั้งกฎระเบียบและข้อบังคับที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในแต่ละชุมชนแตกต่างกันไป ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) เป็นผู้ที่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากสภาพทางเศรษฐกิจ แม้ว่า ปัญหาส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับอุบัติเหตุ ชุมชนส่วนใหญ่ยังต้องการให้เสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับฐานความผิดและบทลงโทษในเรื่องเกี่ยวกับความผิดฐานยาเสพติด และการให้ความร่วมมือในชุมชนมากที่สุด

*

อาจารย์ประจำ สำนักวิชากฎหมาย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Email: jengpyu@gmail.com

การจัดการเรียนรู้ทางกฎหมายสำหรับชุมชนเทศบาลตำบลบ้านดู่ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบท สภาพการใช้กฎหมาย และความต้องการโดยเน้นหลักการสำคัญได้แก่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ไม่เน้นข้อมูลเชิงวิชาการมากเกินไป การเสริมสร้างความรู้หลากหลายรูปแบบ รวมทั้งการเสวนาปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและแนวทางแก้ไข จากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบดังกล่าวทำให้ผู้นำชุมชนและผู้มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาในชุมชนที่เข้าร่วมได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นอยู่ในเกณฑ์ดีมาก และมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจในด้านวิทยากรผู้ให้ความรู้ด้านกฎหมายมากที่สุดเป็นอันดับแรก อีกทั้งผู้เข้าร่วมทุกคนมีความพร้อมในการเผยแพร่ข้อมูลทางด้านกฎหมายให้กับชุมชนของตนเอง

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชน, เทศบาลตำบลบ้านดู่

Abstract

This research “Law Learning Management in Bandu Municipality Communities in Muang District, Chiang Rai Province” aimed to investigate the application of law, and develop the law learning management model for Bandu Municipality Communities in Muang District, Chiang Rai Province according to their contexts. Based on the Participatory action research, the methodologies adopted to collect the data from community leaders, and villagers in the communities were the surveys, observations, interviews, group discussions, and the law learning management for the communities which was conducted through the tests, and satisfaction questionnaires towards the law learning management in order to develop the law learning management model for the communities.

The findings revealed that an ethnic diversity and age had an effect on the integration and change of the villager existence in the communities as well as rules and regulations that were established for each community. Although most problems to which the economic situations lead mostly related to criminal cases as accidents, people in the communities almost need to be enhanced knowledge about illegal drugs and cooperation.

According to the contexts, application of law, and their needs, the law learning management model of Bandu Municipality Communities that was developed emphasized on important aspects as no stressful environment, no intensive law knowledge, variety of learning style, and discussion on problems and solutions in case of community problems. Therefore the knowledge as the drug-related offenses and penalties as well as the cooperation in the community had been enhanced through the community leaders (village headman), who have played a key role in solving any problems and accessories in resolution. After participating in the law learning management, their related knowledge was mostly in the highest level. Also the overall satisfaction was in the highest level, and they are satisfied with the lecturer the most. Moreover, all of them are ready for the legal knowledge distribution to their communities.

Keywords: Learning Management, Law Related to Communities,
Bandu Municipality

1. บทนำ

จากคำกล่าวในภาษาลาตินบทหนึ่งว่า "Ubisocietas, ibi jus" ซึ่งมีความหมายว่า "ที่ใดมีสังคม ที่นั่นย่อมมีกฎหมาย" เมื่อมีการอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะอย่างถาวรแล้ว จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ที่ถือปฏิบัติกันในกลุ่มคณะหรือสังคมนั้นๆ เพื่อให้บุคคลในสังคมสามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างปกติสุข ซึ่งกฎเกณฑ์ดังกล่าวอยู่ในรูปแบบของกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร และกฎเกณฑ์ที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ที่มีลักษณะบังคับให้คนในสังคมนั้นๆ ต้องปฏิบัติตามโดยกฎเกณฑ์ของสังคมในระยะแรกเริ่มไม่ซับซ้อน ซึ่งอาศัยขนบธรรมเนียมประเพณีที่รู้จักกันโดยทั่วไปสำหรับการควบคุมความประพฤติของคนในสังคม อาจกล่าวได้ว่ากฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและจารีตประเพณีของชุมชนนั้นๆ ต่อมาที่สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องกฎหมายที่บังคับใช้จึงมิได้มีเพียงจารีตประเพณีเดิมเท่านั้น แต่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่มีการใช้เหตุผลซึ่งตรงต่อการชี้ขาดข้อพิพาท มีหลักกฎหมายและการกำหนดกระบวนการบัญญัติกฎหมายที่เป็นกิจจะลักษณะ สำหรับการช่วยแก้ปัญหาในปัจจุบันที่มีความซับซ้อนมากกว่าในอดีต (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2554) สังคม ชุมชน และกฎหมายจึงมีปัจจัยเกื้อหนุนที่ช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องควบคู่กันไป หากสังคมและชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดก็ตาม กฎหมายก็ย่อมได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและชุมชนดังกล่าวเช่นกัน

ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก นวัตกรรมเทคโนโลยี การติดต่อสื่อสาร การเมือง การค้า รวมทั้งระบบราชการ การพัฒนาชุมชนให้เกิดการประสิทธิภาพและประสิทธิผลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเตรียมพัฒนาคนสำหรับการขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจในบทบัญญัติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและกฎหมายในชีวิตประจำวันที่ชุมชนควรเรียนรู้ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ความยุติธรรม และความเสมอภาคในสังคม ด้วยการปฏิบัติตนตามบทบาทและสิทธิตามกฎหมายที่ส่งผลให้ชุมชนมีความสงบสุข จึงกล่าวได้ว่า สิ่งสำคัญที่มีบทบาทต่อการพัฒนาชนบทนั้น ยังคงต้องให้ความรู้แก่แกนนำหมู่บ้านได้มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับบริบทชุมชน ซึ่งนำไปสู่การส่งเสริมการบริหารจัดการชุมชน

เพื่อความสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน, 2553)

การดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จและราบรื่นนั้นมิใช่เรื่องง่ายซึ่งปัจจัยหนึ่งที่เอื้อประโยชน์ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จคือ การเรียนรู้ทุกอย่างที่มีความจำเป็นและมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต โดยมีได้เกี่ยวข้องกับการเรียนเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญญาหรืออุบายต่างๆ แต่เป็นการเรียนรู้ในชีวิตจริง โดยเรียนรู้เกี่ยวกับ 1) ตนเอง 2) ผู้อื่น 3) สังคมและการเปลี่ยนแปลง 4) จังหวะและโอกาส 5) คุณธรรมและจริยธรรม และ 6) ความจริงแห่งชีวิต (เชาวลิต ตนานนท์ชัย, 2546) ซึ่งการเรียนรู้นับเป็นกระบวนการที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความคิด ที่สามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยินการสัมผัส การอ่าน และการใช้เทคโนโลยี โดยการเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จึงมีความแตกต่างกันการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้อาจเป็นไปในรูปแบบของความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย ที่ได้รับการสร้างขึ้นเพื่อให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง (วิกิพีเดีย, 2554) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ นับว่าเป็นองค์ประกอบหลักที่แสดงถึงการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งประกอบด้วย ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายที่แท้จริงของการเรียนรู้ บทบาทของครู รวมทั้งบทบาทของผู้เรียน (พนม บุญญไพโร, ม.ป.ป.)

เทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งขึ้นเป็นเทศบาลตำบลตามประกาศกระทรวงมหาดไทย โดยมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นเทศบาลตำบลขนาดกลาง มีเขตพื้นที่รับผิดชอบประมาณ 44,375 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลนางแล ตำบลแม่ข้าวต้ม ตำบลริมกก ตำบลแม่ยาว และเขตเทศบาลนครเชียงราย รวมทั้งมีเขตพื้นที่รับผิดชอบซึ่งประกอบด้วย 19 หมู่บ้าน จากการดำเนินการพัฒนาที่ผ่านมาทั้งในด้านของโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ สังคม การแก้ไขปัญหาความยากจน ด้านการเมืองการบริหารและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว รวมทั้งด้านการเกษตรกรรม ประมง และปศุสัตว์ ได้นำเสนอเกี่ยวกับปัญหาส่วนหนึ่งที่มีความสอดคล้องกับกฎหมาย เช่น ปัญหายาเสพติด และปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น โดยความต้องการในอนาคตนำเสนอในประเด็นการสนับสนุนการศึกษา

อย่างต่อเนื่อง และด้วยแผนพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) เกี่ยวกับการให้ความสำคัญต่อการรวมพลังสังคมทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนา รวมทั้งสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้รวมทั้งการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ (งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลตำบลบ้านดู่, ม.ป.ป.)

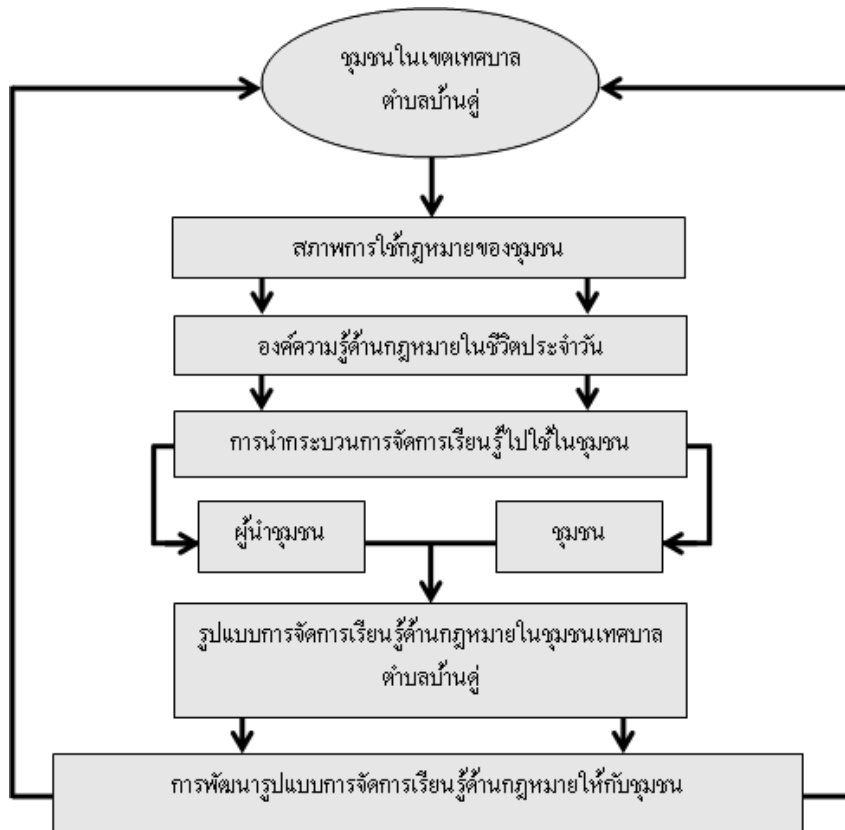
จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นเกี่ยวกับกฎหมาย การเรียนรู้ และการพัฒนาที่วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการเรียนรู้กฎหมายซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพของคนรวมทั้งเป็นหนึ่งในจุดเริ่มแห่งการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับสังคมและชุมชน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงเริ่มดำเนินการจากการศึกษาสภาพการใช้กฎหมายในชุมชนเพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่เหมาะสมและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการใช้กฎหมายของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายให้กับชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนเทศบาลตำบลบ้านดู่

กรอบแนวคิดการวิจัย

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 5 มกราคม 2555 ถึงวันที่ 5 มกราคม 2556 จำแนกออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนการทำวิจัย ระยะการทำวิจัยและจัดทำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางด้านกฎหมาย และระยะการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางด้านกฎหมายไปปฏิบัติและประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ระยะก่อนการทำวิจัย ดำเนินการโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัย เข้าสู่พื้นที่อย่างเป็นทางการซึ่งเป็นการแนะนำทีมวิจัยให้กับชุมชนได้รู้จักพร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

และสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล จำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การสร้างเครื่องมือประเภทแบบสัมภาษณ์ และการสร้างเครื่องมือประเภทแบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็น สภาพการใช้กฎหมายของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

3.2 ระยะการทําวิจัยและจัดทํารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางด้านกฎหมาย ดำเนินการโดยการเตรียมความพร้อมทีมวิจัยสำหรับการนำเครื่องมือประเภทแบบสัมภาษณ์ลงเก็บข้อมูลในพื้นที่จริง ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่จัดทำขึ้น วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล รวมทั้งสรุปข้อมูลเพื่อเตรียมนำเสนอแก่ชุมชนในลำดับต่อไป ออกแบบและจัดทํารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายให้กับชุมชนที่มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชนเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย รวมทั้งสร้างเครื่องมือประเภทแบบทดสอบความรู้ แบบประเมินการจัดการเรียนรู้ และคู่มือประกอบการจัดการเรียนรู้

3.3 ระยะการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางด้านกฎหมายไปปฏิบัติและประเมินผล ดำเนินการโดยการจัดเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดการเรียนรู้ทางด้านกฎหมาย เช่น ทีมงานในการดำเนินการ เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้ วิทยากร กำหนดการจัดการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ทางด้านกฎหมายตามวันและเวลาที่กำหนดโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้น และทำการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวโดยใช้แบบประเมินการจัดการเรียนรู้โดยวัดจากความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการจัดการเรียนรู้นี้ดังกล่าว

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) รวมทั้งการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือแบบประเมินการจัดการเรียนรู้มีการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าเฉลี่ย (Mean)

4. ผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายให้กับชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย นำเสนอผลการวิจัย 2 ประเด็น ได้แก่ สภาพการใช้กฎหมายของชุมชน และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายในชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

4.1 สภาพการใช้กฎหมายของชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพสังคมของชุมชนในแง่ของคนในชุมชนมีหลากหลายชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทยยวน ไทยลื้อ ไทยใหญ่ ไทยจีน ปกาเกอะญอ และลาหู่ ที่มี การอพยพมาจากหลายพื้นที่ทั้งภายในจังหวัดเชียงราย (บ้านน้ำลัด ดอยบ่อ ตำบลแม่ยาว และอำเภอเมืองเวียงชัย) ต่างจังหวัด (จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และภาคอีสาน) และ ต่างประเทศ (เชียงตุงแห่งประเทศพม่า และสิบสองปันนาในมณฑลยูนนานแห่งประเทศไทย สาธารณรัฐประชาชนจีน) ซึ่งจากข้อมูลเกี่ยวกับชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่คนที่ตั้งถิ่นฐานและอาศัย ในหมู่บ้านมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และมีเพียงบางหมู่บ้านเท่านั้น ที่คนในหมู่บ้าน เป็นชาวไทยยวนหรือคนเมืองทั้งหมด ได้แก่ บ้านดู่ บ้านโป่งน้ำตก บ้านป่าอ้อ บ้านปางลาว และบ้านหนองปิง จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นได้ว่า การอพยพและตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ของชน ชาติพันธุ์หลากหลาย อาจทำให้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต อาทิ ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรมที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษมีการเชื่อมโยงของกลุ่ม ชน การผสมผสาน และการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เช่น บางหมู่บ้านที่คนในชุมชนนับถือ ศาสนาที่ต่างกัน มีการจัดสร้างคริสตจักรสำหรับผู้นับถือศาสนาคริสต์ การจัดสร้างวัดสำหรับ ผู้นับถือศาสนาพุทธ การจัดสร้างศาลพ่อปู่บ้าน และการจัดพิธีกรรมต่างๆ ตามความเชื่อของ ชาวล้านนาโบราณที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นต้น

เพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในชุมชน แต่ละหมู่บ้านจึงมีการจัดตั้งกฎ หมู่บ้านซึ่งหมายถึง กฎเกณฑ์ที่ประชาคมหมู่บ้านได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้นเพื่อควบคุมการกระทำ ของคนในหมู่บ้านและเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งกันในเบื้องต้น ทำให้กฎหมายบ้านใน แต่ละหมู่บ้านมีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม กฎหมู่บ้านของบางหมู่บ้านในปัจจุบัน มี ความเข้มแข็ง มีอิทธิพล และสามารถบังคับใช้ได้ผลน้อยกว่าในอดีต ด้วยปัจจัยต่างๆ เช่น สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และบทบาทของผู้นำชุมชนลดลง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัญหา

ยังคงเกิดขึ้นในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นลำดับแรก คือ ปัญหาเกี่ยวกับอุบัติเหตุ รองลงมาได้แก่ การกู้ยืมเงิน และการให้ความร่วมมือในชุมชน ตามลำดับ ในกรณีที่เกิดปัญหาขึ้นในชุมชน คนในชุมชนจะดำเนินการแจ้งผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) เจรจาไกล่เกลี่ย และแจ้งตำรวจ ชี้ให้เห็นว่า ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมและมีบทบาทในการแก้ไขปัญหามากที่สุด นอกจากนี้เป็น ตำรวจ เทศบาลตำบล กำนัน และผู้นำชุมชน หนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า บางหมู่บ้านเจ้าอาวาสยังคงมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาในชุมชน วิธีการดำเนินการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องได้แก่ การพิจารณาความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้น การกล่าวตักเตือนเบื้องต้น การเจรจากล่เกลี่ยเบื้องต้น การหาข้อยุติเบื้องต้น การประชุมชี้แจง การสืบเสาะหาหลักฐาน การแนะนำให้ดำเนินการแจ้งความเพื่อดำเนินการในกระบวนการต่อไป ซึ่งการดำเนินการต่างๆ แตกต่างกันไปตามกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น โดยชุมชนให้ข้อคิดเห็นในภาพรวมว่า ปัญหาส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากสภาพทางเศรษฐกิจ (เช่น รายได้น้อย ค่าครองชีพสูง และราคาสินค้าปรับสูงขึ้น เป็นต้น) รองลงมาได้แก่ สภาพทางสังคม (เช่น ชุมชนไม่เข้มแข็ง การค้ายาเสพติด และการเล่นการพนัน เป็นต้น) และการขาดจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองดีของชุมชน ตามลำดับ นอกจากนี้มีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความหนาแน่นของพลเมืองในชุมชน จริยธรรมของสื่อ และการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย และกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

4.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายในชุมชน

จากผลการวิจัยในภาพรวม ชุมชนเทศบาลตำบลบ้านคู มีความต้องการให้เสริมสร้างองค์ความรู้ทางด้านกฎหมายมากที่สุดในเรื่อง การให้ความร่วมมือในชุมชน รวมทั้งฐานความผิดและบทลงโทษในเรื่องเกี่ยวกับความผิดฐานยาเสพติด รองลงมาได้แก่ การกู้ยืมเงิน การจราจร การค้าประกัน และครอบครัว ตามลำดับ โดยมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างการบรรยาย การอภิปรายกลุ่มย่อย การนำเสนอกรณีตัวอย่าง การนำเสนอความคิดเห็น/ประสบการณ์ และเน้นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนพร้อมนำเสนอแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมและสามารถใช้ได้จริง รวมทั้งบรรยายภาพหรือสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ ไม่เน้นเชิงวิชาการมากเกินไป หรือมีการเสวนาปัญหาในชุมชนโดยสอดแทรกความรู้ทางวิชาการร่วมด้วยเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้และชุมชน ดังนั้นรูปแบบการเรียนรู้สำหรับชุมชนเทศบาลตำบลบ้านคูที่สอดคล้องกับ

บริบท สภาพการใช้กฎหมาย และความต้องการโดยเน้นหลักการสำคัญ ได้แก่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ไม่เน้นข้อมูลเชิงวิชาการมากเกินไป การเสริมสร้างความรู้หลากหลายรูปแบบ รวมทั้งการเสวนาปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและแนวทางแก้ไข ซึ่งในการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว จำแนกหน่วยการจัดการเรียนรู้สำหรับจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยแผนดังกล่าวจำแนกเนื้อหาสาระเป็น 4 หน่วย โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนในชุมชน 2) การให้ความร่วมมือในชุมชน 3) ฐานความผิดและบทลงโทษในเรื่องเกี่ยวกับความผิดฐานยาเสพติด และ 4) กรณีศึกษาปัญหาในชุมชน บ้านคู่และแนวทางแก้ไข/ป้องกัน

การจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายสำหรับชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านคู่ สำหรับผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เข้าร่วม จำนวน 28 คน ในวันที่เสาร์ที่ 22 ธันวาคม 2555 เวลา 8.00 – 12.00 น. ณ ห้องประชุมฝ่ายปกครอง เทศบาลตำบลบ้านคู่ พบว่า โดยส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมการจัดการเรียนรู้มีความรู้ด้านกฎหมายอยู่ในเกณฑ์พอใช้จากการทดสอบความรู้ก่อนการจัดการเรียนรู้ โดยมีคะแนนอยู่ระหว่าง 7-10 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน และภายหลังจากที่มีการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดซึ่งได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้มีความเหมาะสมกับระยะเวลา เนื้อหาสาระ และประเด็นทางด้านกฎหมายที่มีรายละเอียดค่อนข้างมาก โดยดำเนินการในรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงบรรยายร่วมกับกรณีศึกษา ซึ่งหมายถึง การบรรยายเนื้อหาสาระโดยสอดแทรกกรณีศึกษาปัญหาระหว่างการบรรยาย ผู้เข้าร่วมได้รับความรู้จากการเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายเพิ่มมากขึ้นจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ส่วนใหญ่มีความรู้ด้านกฎหมายอยู่ในเกณฑ์ดีมาก จากแบบทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมมีคะแนนอยู่ระหว่าง 16-20 คะแนน ในการจัดการเรียนรู้โดยดำเนินการตามรูปแบบและกระบวนการที่กำหนดขึ้น ได้รับการประเมินผลโดยจำแนกเป็น 7 ประเด็น พบว่า ผู้เข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.30) โดยที่ ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจในประเด็นวิทยากรผู้ให้ความรู้ด้านกฎหมายมากที่สุดเป็นอันดับแรก (ค่าเฉลี่ย 4.57) รองลงมา ได้แก่ สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมาย (ค่าเฉลี่ย 4.43) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมาย (ค่าเฉลี่ย 4.38) การประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้เพื่อใช้ใน

ชีวิตประจำวัน (ค่าเฉลี่ย 4.33) เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมาย (ค่าเฉลี่ย 4.29) ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมาย (ค่าเฉลี่ย 4.10) และสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมาย (ค่าเฉลี่ย 4.00) ตามลำดับ นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมมีความพร้อมในการการเผยแพร่ข้อมูลทางด้านกฎหมายให้กับชุมชนของตนเอง

5. สรุปผลการวิจัย

การอพยพและตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ของชนชาติพันธุ์หลากหลายมีผลทำให้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตเกิดการเชื่อมโยงของกลุ่มชน การผสมผสาน และการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยรวมทั้งกฎระเบียบข้อบังคับที่กำหนดใช้ในแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน ซึ่งกฎเหล่านี้มีความเข้มแข็ง มีอิทธิพล และสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพได้ผลน้อยกว่าในอดีตเพราะสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง และผู้นำชุมชนมีบทบาทลดลง อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เกิดปัญหาผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) ยังคงเป็นผู้ที่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาที่มีเกณฑ์การดำเนินการแก้ไขแตกต่างกันตามกรณีปัญหา และการพิจารณาความรุนแรงของปัญหาในชุมชนที่ส่วนใหญ่เกิดจากจากสภาพเศรษฐกิจ

แม้ว่าปัญหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับอุบัติเหตุ ชุมชนต้องการให้เสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับฐานความผิดและบทลงโทษในเรื่องเกี่ยวกับความผิดฐานยาเสพติด และการให้ความร่วมมือในชุมชนเป็นอันดับแรก ดังนั้น รูปแบบการจัดการเรียนรู้จึงได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบท สภาพการใช้กฎหมาย และความต้องการโดยเน้นหลักการสำคัญ ได้แก่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ไม่เน้นข้อมูลเชิงวิชาการมากเกินไป การเสริมสร้างความรู้หลากหลายรูปแบบ รวมทั้งการเสวนาปัญหาและแนวทางแก้ไข โดยเริ่มดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้นำชุมชนและผู้มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาในชุมชนเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็ง และเพิ่มพูนความรู้ที่เป็นประโยชน์สำหรับการบริหารจัดการรวมทั้งดูแลความสงบสุขให้กับแต่ละหมู่บ้านในชุมชนโดยที่ผู้เข้าร่วมทุกคนมีความพร้อมในการเผยแพร่ข้อมูลทางด้านกฎหมายให้กับชุมชนของตนเอง ซึ่งจากการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าวทำให้ผู้เข้าร่วมได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นอยู่ในเกณฑ์ดีมาก และมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจในด้านวิทยากรผู้ให้ความรู้ด้านกฎหมายมากที่สุดเป็นอันดับ

แรก รองลงมาได้แก่ สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมาย และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมาย ตามลำดับ

6. การอภิปรายผล

จากการดำเนินการวิจัยนำเสนอการอภิปรายผลจำแนกเป็นประเด็นเกี่ยวกับสภาพการใช้กฎหมายของชุมชน และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายในชุมชน มีรายละเอียดผลดังนี้

6.1 การอพยพและตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ของชนชาติพันธุ์หลากหลายมีผลทำให้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตเกิดการเชื่อมโยงของกลุ่มชน การผสมผสาน และการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยรวมทั้งกฎระเบียบข้อบังคับที่กำหนดใช้ในแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อีราพร ทวีธรรมเจริญ (2553) ที่กล่าวว่า สมาชิกและบุคคลจะได้รับสถานภาพ และมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกันจากความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกซึ่งเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นกฎเกณฑ์ในรูปแบบของจารีต วิถีประเพณีหรือกฎหมาย เพื่อเป็นมาตรฐานในการกำหนดผลของการกระทำที่เกิดขึ้นและเป็นแนวทางในการปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนในกรณีที่เกิดปัญหาผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) ยังคงเป็นผู้ที่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาที่มีเกณฑ์การดำเนินการแก้ไขแตกต่างกันตามกรณีปัญหา และการพิจารณาความรุนแรงของปัญหาในชุมชน โดยมีการกล่าวตักเตือนเบื้องต้น การเจรจาไกล่เกลี่ยเบื้องต้น การหาข้อยุติเบื้องต้น การประชุมชี้แจง การสืบเสาะหาหลักฐาน การแนะนำให้ดำเนินการแจ้งความเพื่อดำเนินการในกระบวนการต่อไป จากผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ (2551) ที่กล่าวว่า บทบาทของชุมชนในปัจจุบันมีความสำคัญและได้รับความใส่ใจมากขึ้น ยุติธรรมชุมชนจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนมีบทบาทในการดำเนินการแก้ปัญหาในชุมชนสำหรับหลายกรณีที่เกิดข้อพิพาทที่สามารถยุติข้อพิพาทได้โดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งไม่ต้องนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาล ในการดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาคการศึกษากับภาคชุมชน เพื่อการสร้างยุติธรรมชุมชนในเกิดขึ้นในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

6.2 จากการศึกษาสภาพการใช้กฎหมาย ความต้องการให้เสริมสร้างความรู้ด้านกฎหมายให้กับชุมชน และการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายที่สอดคล้องกับบริบท สภาพการใช้กฎหมาย และความต้องการโดยเน้นหลักการสำคัญ ได้แก่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ไม่เน้นข้อมูลเชิงวิชาการมากเกินไป การเสริมสร้างความรู้หลากหลายรูปแบบ รวมทั้งการเสวนาปัญหาและแนวทางแก้ไข เพื่อให้ผู้นำชุมชนและผู้มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาในชุมชนสามารถสร้างเสริมความเข้มแข็ง และเพิ่มพูนความรู้ที่เป็นประโยชน์สำหรับการบริหารจัดการรวมทั้งดูแลความสงบสุขให้กับแต่ละหมู่บ้านในชุมชน สอดคล้องกับที่ ขนิษฐา กาญจนสินธ์ (2536) กล่าวว่า ความพยายามศึกษาชุมชน โดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหา การศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา การวางแผนและดำเนินการตามแผนในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการดำเนินการประเมินผล โดยที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองในการทำงานด้านการพัฒนา จากการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าวทำให้ผู้เข้าร่วมได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นอยู่ในเกณฑ์ดีมาก และมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจในด้านวิทยากรผู้ให้ความรู้ด้านกฎหมายมากที่สุด

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายให้กับชุมชนผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้รับการพัฒนาและได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายให้กับชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนเทศบาลตำบลบ้านดู่ ที่เรียกว่า P E N C I L Model : P หมายถึง Participants in learning management E หมายถึง Easy to understand law, N หมายถึง No stressful environment and intensive law, C หมายถึง Community case study, I หมายถึง Integration of learning styles, และ L หมายถึง Learning to apply

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยอย่างต่อเนื่องที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ระยะที่ 2 เพื่อดำเนินการ

เสริมสร้างความรู้ให้กับชุมชน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำและพัฒนาให้มีความเหมาะสม 2) การสำรวจความคิดเห็นของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย หลังจากมีการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชน 3) การจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายแพ่งที่เกี่ยวข้องกับชุมชน 4) การจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และ 5) การจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายปกครองที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

บรรณานุกรม

- ชนิษฐา กาญจนสินนท์. (2536). *โครงสร้างและการเข้าถึงเครือข่ายเศรษฐกิจจากระบบในชนบท*, วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ. (2551). *กล้าใหม่...สร้างสรรค์ยุติธรรมชุมชน*. ที่มา http://www.scbchallenge.com/challenge2008/commu20website/group10/community_project_overview.html
- งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลตำบลบ้านดู่. (ม.ป.ป.). *แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2553-2555)*. เทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย.
- ชาวลิต ตนานนท์ชัย. (2546). *ชีวิต...คือการเรียนรู้*. หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับ 19 พฤศจิกายน.
- ธีราพร ทวีธรรมเจริญ (2553). *การเรียนรู้วิถีชุมชนจากแนวคิดในทฤษฎีโครงสร้างทางสังคมและทฤษฎีชุมชน*. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย 30, 1 (ม.ค. - มี.ค.), 104-116.
- พนม บุญญไพร. (ม.ป.ป.).การจัดการเรียนรู้. ที่มา http://lms.thaicyberu.go.th/presentstu/course/ww521/joemsiit/joemsiitweb1/ChildCent/Child_Center2_2.htm
- วิกิพีเดีย. (2554). *ทฤษฎีการเรียนรู้*. ที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki/ทฤษฎีการเรียนรู้>
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2554). *กฎหมายกับสังคมไทย*. สารานุกรมไทยฉบับที่ 18.
- สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2553). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน*. ที่มา http://www.chumchon.cdd.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=25:2010-07-13-08-35-02&catid=2:2010-07-04-13-07-10&Itemid=2
- Clear, T. and Cadora, E. (2003). *Community Justice*. Toronto. Canada: Thomson Wadsworth.

- David M. Engel and Jaruwan S. Engel. (2010). *Tort, Custom and Karma: Globalization and Legal Consciousness in Thailand*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Karp, David R., and Todd R. Clear.. (2000). *Community Justice; A Conceptual Framework. in Boundary Changes in Criminal Justice Organizations*. Washington, D.C.: National Institute of Justice.
- Marquardt, M. J.. (1996). *Building the Learning Organization: A Systems Approach to Quantum Improvement and Global Success*. New York: McGraw-Hill.
- McCold, P. and Wachtel, B.. (1997). *Community Is Not a Place: A New Look at Community Justice*. Initiatives Paper presented to the International Conference on Justice without Violence: Views from Peacemaking Criminology and Restorative Justice, Albany, New York.

